

Szekfű Gyula
Három nemzedék
Egy hanyatló kor története

Tartalom

Előszó

Bevezetés. A változások korszakában

Első könyv. Széchenyi István konzervatív reform-rendszere

- I. Széchenyi alakja a liberális hagyományban
- II. A Nagy Parlag és a nemzeti bűnök
- III. A Nemzeti Erény politikája
- IV. A közjogi kérdés Széchenyi rendszerében
- V. A nemzetiségi kérdés Széchenyi rendszerében
- VI. Kereszténység és romantizmus

Második könyv. Az első liberális nemzedék

- I. Romantikus előzmények
- II. A magyar tiers état: a középnemesség
- III. A nyugati liberalizmus alapelvei
- IV. Liberális közhangulat
- V. Nemzetiség és liberalizmus
- VI. Oppozíció és közjogi radikalizmus
- VII. Deák Ferenc a negyvenes éves liberalizmusában
- VIII. A 48-as törvényhozás
- IX. Liberalizmus és zsidó kérdés

Harmadik könyv. A második nemzedék

- I. Társadalmi változások
- II. Negyvenkilenc tanulságai
- III. A közjogi kiegyezés
- IV. A nemzetiségi kiegyezés
- V. A közjogi ellenzék kialakulása

VI. A hatvanhetes kormánypárt

VII. A kapitalizmus kezdetei és a zsidóság szerepe

VIII. A második nemzedék szellemi műveltsége

Negyedik könyv. A végkifejlés felé

I. Forma és tartalom a harmadik nemzedékben

II. A közjogi viszály

III. Állami és nemzeti illúziók

IV. Társadalmi osztályok és mulasztások

V. A zsidóság szerepe és Budapest kultúrája

VI. Az uralkodó iránnyal ellentétes törekvések

VII. Két magyar sors a hanyatló korban

Előszó

Midőn az 1917. esztendőben a "Magyar állam életrajza" című munkámat német nyelven kiadtam, felszólítást kaptam a német kiadócégtől, hogy a mű második kötete gyanánt az 1848, illetőleg 67 utáni történetünket külön, részletesen írjam meg. Ezt a felszólítást azonban kénytelen voltam visszautasítani, azon okból, mivel én az akkor uralkodó liberális történetfelfogástól diametrálisan eltérő állásponton lévén, utóbb lefolyt liberális félszázadunkat másnak nem, csakis dekadencia szomorú korszakának rajzolhattam volna. Ennek pedig akkor, midőn a létért harcoló nemzetnek elsősorban belső egységre és nyugalomra volt szüksége, értelme és jogosultsága semmiképpen nem lehetett. Így én megelégedtem különvéleményem vázlatos érintésével a munka befejező részében, valamint a magyar kiadás előszavában. Utóbbi évtizedeink társadalmi bajairól megjegyeztem, hogy "a kapitalisztikus-korszak új hatóerői hirtelen betörve, rohanó munkájukkal a meglevőt sokkal inkább megtámadták, semmint ez állami szociális előrelátás mellett szükséges lett volna. Az új erők új képződményeket hoztak létre, melyek a lassú történeti fejlődéssel még nincsenek szerves kapcsolatban. Így érthető, hogy a gazdaság és szellemi kultúra a Nyugathoz hasonló legszélesebb alapokon épült fel, de az új társadalmi épületben itt is, ott is repedés és hasadék észlelhető, jelölve annak, hogy itt heterogén erők egyidőben működtek... A hiányok kitöltése, az akadályok leküzdése csak szervezett munkával valósítható meg, hogy pedig erre a modern alkotmányos állam hagyományos gépezetével és kapitalista-gazdaságával képes lesz-e, ez a jövő nagy kérdése nemcsak Magyarországra, de az egész széttépett európai közösség minden államára nézve." A szűkebb magyar olvasóközönségnek szánt előszóban kimutattam liberális történetfelfogásunk alapvető hibáit, a valódi magyar nemzetiségtől eltéréseit, nyíltan szólottam a "huszonöt év óta rajtunk uralkodó dekadenciáról" és az uralkodó politikai felfogással szemben konstatáltam, hogy az "alkotmányos állam mai formájában nem képes a nemzeti élet minden terén döntően közreműködni, munkája tehát feltétlenül kiegészítendő a nemzeti erőknek társadalmi és gazdasági szervezkedése által."

Három évvel ezelőtt, a liberális illúziókba burkolózó magyarság e szavakat idegeneknek találta, visszhang reájuk alig kelt, ha annak nem veszem, hogy némely polgári-radikális kritikus megbámult miattuk, mint valami özönvízelőtti konzervatív őslényt. Munkám alap gondolatával:

hogyan a magyarság, története egész folyamán, integráns részét képezte a keresztény-germán kulturális közösségnek, senki nem tartá érdekesnek foglalkozni.

Azóta a magyar világ nagyot változott... A liberális korszak szigorú megítélése nem választhatja többé két ellenséges táborba a nemzetet, mert immár mindenki megegyezik abban, hogy a liberális közelmúlt a tévelygés korszaka volt, melyből csak szerves munkával, a valódi nemzeti hagyományok kiépítése által emelkedhetünk ki. A tiltó ok, mely miatt a világháborúban el nem mondhattam véleményemet a közelmúltról, megszűnt tehát és... íme a könyv, a magyar fejlődés rajza a múlt század negyvenes éveitől kezdve.

De ezt a könyvet akkor is megírtam volna, ha a közvélemény nem jön közelebb az én három évvel ezelőtt kimondott felfogásomhoz, aminthogy a munka kezdete még 1918 végére és 1919 elejére nyúlik vissza. Ezt a könyvet meg kellett írnom. Ez a könyv személyes élményem. Abban a súlyos írásban, melybe az 1918 októberi katasztrófa döntött bennünket, melynek nyomorát épen mi, a magyar értelmiség, érezzük legsúlyosabban: testünkön és lelkünkön, öntudatosan és az összefüggéseket áttekintve, - úgy éreztem másfél év óta és úgy érzem ma is, hogy munkaerőmet és munkakedvemet fel nem találhatom, míg le nem számolok a hanyatlással, melynek végén ilyen katasztrófát kellett megélnünk, míg szemébe nem nézek azon erőknél, amelyek az egészséges fejlődés sodrából kivetették nemzetemet.

Így írtam meg e munkát és ... salvavi animam meam.

Bécsben, 1920 július havában.

<http://mek.oszk.hu/06800/06899/index.phtml#>